

»JE MOJ B1 TVOJ B1?«¹ ALI KAJ JE NOVEGA NA PODROČJU TESTIRANJA IN CERTIFICIRANJA SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/TUJEGA JEZIKA

Ina Ferbežar

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 371.26:811.163.6*243

Področje merjenja jezikovnega znanja se ne razvija več toliko v smeri izboljševanja testnih metodologij in izdelave testološko korektnih (to je veljavnih, občutljivih, zanesljivih, objektivnih) testov. Kot kaže, je to področje – vsaj kar zadeva na tem področju najbolj razvite države – že doseglo neko končno stopnjo. Področje se zato odpira bolj v smeri razvoja infrastrukture, potrebne za preverjanje in certificiranje jezikovnega znanja, in njene mednarodne primerljivosti. V prispevku se bomo osredotočili na razmere na področju preverjanja in certificiranja znanja slovenščine kot drugega/tujega jezika v Sloveniji. Pri tem bomo opozorili na specifično problematiko, ki se ob tem odpira, nakazali pa bomo tudi nekatere smernice razvoja na tem področju pri nas.

merjenje jezikovnega znanja, slovenščina kot drugi/tuji jezik, Skupni evropski jezikovni okvir, Slovenščina za tujce, ALTE

Over the past few years, the quality of language test construction is less and less in question – particularly in the countries that are most developed in this field. Thus rather than being concerned with the development of valid, objective, discriminative, reliable language tests, language testers now focus on establishing the infrastructure for verifying and certifying language standards and upon international comparability, especially among European countries. This article focuses on the Slovene situation in the field of language assessment of Slovene as a second/foreign language. Some issues concerning the specific Slovene situation are presented and possible directions of development in this field are shown.

assessing language, Slovene as a second/foreign language, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), Slovene for Foreign Learners, ALTE

18 let jezikovnih izpitov²

Sistem preverjanja in certificiranja znanja slovenščine kot drugega/tujega jezika (v nadaljevanju SD/TJ) v R Sloveniji postaja polnoleten, saj je star približno toliko kot slovenska država. Prelomno pa je bilo leto 1994, takrat je namreč Vlada RS pooblastila Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik (v nadaljevanju CSD/TJ) kot komisijo za postavljanje standar-

dov znanja ter preverjanje in potrjevanje znanja SD/TJ (Uradni list RS, 47/1994). To je pomenilo po eni strani izhodišče za sistemizacijo področja merjenja znanja SD/TJ, po drugi pa tudi svojevrstno politizacijo področja, saj je nova država v najrazličnejših predpisih začela postavljati vedno več uradnih zahtev po znanju slovenščine na najrazličnejših področjih. Znanje slovenščine se je zahtevalo

1 Angl. *Is my B1 your B1?* Vprašanje je prvi uporabil Charles Alderson in se pogosto uporablja kot prispevka za mednarodno primerljivost ravni jezikovnega znanja oz. jezikovnih izpitov.

2 Več o zgodovini preverjanja in certificiranja znanja SD/TJ gl. v Ferbežar, Stabej 2002 ter Ferbežar, Pirih Svetina 2004.

zlasti za opravljanje različnih poklicev (prim. Stabej 2000), postalo pa je tudi eden od pogojev za pridobitev slovenskega državljanstva (Ferbežar, Pirih Svetina 2004).

Po sprejetju javno veljavnega izobraževalnega programa za odrasle Slovenščina za tujce³ konec leta 2000 so se izpiti iz znanja slovenščine začeli izvajati na treh ravneh,⁴ na osnovni, srednji in visoki ravni. Vse ravni upoštevajo tujega govorca in raven njegove samostojnosti pri sporazumevanju v slovenščini. Izhodišče programa in izpitov, ki temeljijo na njem, je torej tuji govorec, ki izpit iz znanja slovenščine opravlja za najrazličnejše namene. Zato je bilo treba poskrbeti za ustrezno infrastrukturo. Po eni strani imamo tu v mislih ustrezno pripravo izpitnih gradiv, izobraževanje avtorjev teh gradiv (prim. Ferbežar idr. 2004b, Ferbežar, Bajec 2004), izvajanje izpitov in ustrezno strokovno spopolnjevanje na področju ocenjevanja jezikovnega znanja (v obliki stalnih izobraževalnih seminarjev). K slednjemu sodi poenoteno izvajanje izpitov oz. standardizacija izpitnih postopkov, zlasti pa usklajevanje ocenjevalnih meril znotraj posameznih skupin ocenjevalcev.⁵

Na drugi strani pa imamo v mislih neposredne uporabnike izpitov, to je kandidate, ki javno veljavno listino o znanju slovenščine potrebujejo za uradne ali kake druge namene: zanje smo v CSD/TJ pripravili učna gradiva, ki omogočajo simulirati izpitno situacijo in tako pomagajo pri pripravi na izpit (prim. Ferbežar, Petric 2006, Pirih Svetina, Ferbežar 2006, Ferbežar, Pirih Svetina 2006), ter uvedli pripravljalne tečaje. Pokazalo se je namreč, da prav seznanjenost z izpitno situacijo pomembno

vpliva na rezultat na izpitu iz znanja slovenščine – zlasti na osnovni ravni, ki se ga v veliki meri udeležujejo tudi socialno in izobrazbeno šibkejši.

Povedati je treba, da CSD/TJ nima nikakršnega pooblastila za določanje, katera od obstoječih treh ravni izpita je primerna za kateri namen, lahko pa poda določena priporočila in strokovne (in etične) utemeljitve. Zato smo v CSD/TJ leta 2006 pripravili posebno zgibanke⁶ za vse, ki se pri svojem delu srečujejo s tujimi govorcami slovenščine in tako posredno ali neposredno oblikujejo slovensko jezikovno politiko (delodajalcem, uradnikom, politikom idr.).

Če smo doslej izpostavljali zunanje preverjanje znanje SD/TJ, velja dodati, da v CSD/TJ razvijamo tudi jezikovne teste drugih vrst. Ti so v večji meri povezani s procesom učenja slovenščine in se izvajajo pred njegovim začetkom (uvrstitveni testi za različne tečaje), med procesom učenja (testi napredovanja) in ob koncu izobraževalnega procesa (testi uspešnosti). Ti testi seveda niso tako družbeno usodni in ne omogočajo pridobitve javno veljavnih listin, kot to velja za zunanje preverjanje. Poudarimo pa naj, da spoznanja stroke vodijo učitelje SD/TJ tudi pri pripravi in izvedbi teh nekoliko manj formalnih oblik testiranja, ki jih potrebujejo pri svojem delu ne glede na vrsto poučevanja – v izhodišču je tisti, ki test opravlja, in njegove komunikacijske potrebe.

Mednarodna primerljivost jezikovnih ravni

Program Slovenščina za tujce je vsebinsko primerljiv s šeststopenjskim Skupnim evropskim jezikovnim okvirom (v nadaljevanju

3 <<http://www.acs.si/programoteka>> (Dostop 9. 7. 2009.)

4 Do tedaj se je izvajal le t. i. izpit iz aktivnega znanja slovenščine, ki se je uporabljal za prav vse uradne namene – od pridobitve slovenskega državljanstva do opravljanja zahtevnih poklicev.

5 Skupine ocenjevalcev se ločujejo glede na raven izpita. Izpiti na osnovni ravni se izvajajo na 14 ustanovah po vsej Sloveniji, izpite na srednji in visoki ravni pa izvaja izključno CSD/TJ. Najbolj sistematizirano je usklajevanje ocenjevalnih meril na osnovni ravni, saj izpite trenutno izvaja okoli 40 testatorjev iz vse Slovenije.

6 Besedilo zgibanke je od 27. 10. 2009 dostopno na: http://www.centerslo.net/12.asp?L1_ID=3&L2_ID=106&LANG=slo.

SEJO),⁷ ki ga je Svet Evrope (Odsek za jezikovno politiko) izdal v evropskem letu jezikov 2001.

SEJO je dokument, ki izčrpno opisuje zmožnosti, potrebne za sporazumevanje, z njimi povezane znanje/védenje in spretnosti. Opredeljuje tudi ravni jezikovnega znanja, ki jih je šest – od najnižje A1 do najvišje C2 – opisane v obliki t. i. opisnikov (deskriptorjev); izhodišče za opise je v jeziku spreten tuji govorec. SEJO je namenjen vsem, ki se ukvarjajo s poučevanjem in/ali preverjanjem jezikovnega znanja oz. jezikovne zmožnosti v neprvih jezikih.⁸

SEJO velja za priporočilo, ne za predpis in je preveden v 31 jezikov, slovenski prevod pa je v fazi revidiranja in naj bi predvidoma izšel še v letu 2009.

SEJO je bil v prvi vrsti izdelan zaradi večje transparentnosti preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja oz. zaradi primerljivosti jezikovnih izpitov, zlasti v Evropi. Prizadevanja jezikovnih načrtovalcev v posameznih državah gredo prav v smeri usklajevanja obstoječih jezikovnih izpitov s standardi znanja, opisanimi v tem dokumentu. Čeprav je zamišljen kot univerzalen dokument, pa se je SEJO izkazal za manj uporabnega, kot so pričakovali. Omogoča namreč najrazličnejše interpretacije⁹ – od tod tudi prisposoda o »mojem in tvojem B1« v

naslovu tega članka.¹⁰ Zato so pri Odseku za jezikovno politiko Sveta Evrope poskrbeli za priročnik, ki naj bi pomagal pri postopkih prilagajanja oz. usklajevanja izpitov z opisanimi standardi (*Manual for relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages*).¹¹ Za namen izdelave priročnika so v zadnjih letih v okviru večjih jezikovnih institucij, kot so angleški ESOL, Inštitut Cervantes, Goethejev inštitut in drugi, potekali t. i. usklajevalni seminarji (angl. *benchmarking conference*), ki so imeli za cilj pripraviti ustrezne konkretne podlage z ilustrativnimi primeri za posamezne stopnje znanja v različnih jezikih (prim. Bolton idr. 2008).

Za slovenske ravni jezikovne zmožnosti, kot so opisane v programu Slovenščina za tujce, natančnih primerjav s SEJOM še nimamo – ne le zaradi dejstva, da slovenski prevod še ni javno dostopen, temveč predvsem zato, ker so postopki takšnega prilagajanja zelo zapleteni in dragi.¹² Kljub temu pa o določeni primerljivosti s SEJOM vendarle lahko govorimo: program Slovenščina za tujce je bil izdelan na podlagi prvih osnutkov SEJA in takrat dostopnih dokumentov, ki opisujejo posamezne ravni jezikovne zmožnosti oz. znanja: jezikovni portfoliji (jezikovne mape in listovniki),¹³ sporazumevalni prag (angl. *Threshold Level*) in drugi.

7 Angl. *Common European Framework of Reference for Languages*: <http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Languages/Language_Policy/Common_Framework_of_Reference/>. (Dostop 9. 7. 2009.)

Vse informacije o dokumentu SEJO so povzete po tej spletni strani.

8 V tem prispevku pojma jezikovne zmožnosti in jezikovnega znanja uporabljamo sinonimno.

9 Raziskava o uporabnosti SEJA, ki je bila izvedena štiri leta po njegovem izidu, je pokazala, da je besedilo dokumenta zaradi abstraktnosti opisov – pa najbrž tudi zaradi različnih prevodov – za uporabnike težko razumljivo. Prim. poročilo o raziskavi na <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Surveyresults.pdf>. (Dostop 9. 7. 2009.)

10 Ker se je univerzalnost SEJA pokazala kot precejšnja pomanjkljivost, so npr. za nemška govorna področja pripravili poseben dokument, kjer so SEJO ustrezno prilagodili specifikam nemščine (prim. Glaboniat idr. 2005).

11 <<http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/Manual%20Revision%20-%20proofread%20-%20FINAL.pdf>> (Dostop 10. 7. 2009.)

12 Gre za t. i. kalibracijo, pri kateri okoli 20 strokovnjakov s področja jezikovnega testiranja presoja posamezne izpitne naloge ter vzorce pisne in govorne produkcije tujih govorcev nekega jezika, ki naj bi služili kot ilustrativni primer za določeno stopnjo znanja. Presoja mora biti usklajena in statistično analizirana, poleg tega pa se zahteva tudi statistična analiza rezultatov posameznih nalog v jezikovnih testih.

13 Za oba slovenska listovnika gl. Čok idr. 1999, Skela, Holc 2006, Puklavec idr. 2006.

Preglednica: Primerljivost programa Slovenščina za tujce s SEJOM.

Slovenščina za tujce	SEJO
/	A1 - vstopna (preživetvena) raven
/	A2 - vmesna raven
osnovna raven	B1 - raven sporazumevalnega praga
srednja raven	B2 - višja raven
visoka raven	C1 - raven učinkovitosti
/	C2 - raven mojstrstva

V zadnjih petih letih so v okviru CSD/TJ nastali različni dokumenti, s katerimi se, kar zadeva infrastrukturo, tudi na področju slovenščine kot J2/JT približujemo evropskim standardom. Tako smo v letu 2004 dobili Sporazumevalni prag za slovenščino, ki opisuje standarde znanja na ravni B1 (Ferbežar idr. 2004a), za slovenščino so bili prilagojeni Opisi ravni jezikovnega znanja, ki so v nekem smislu skrajšana verzija SEJA (Pirih Svetina idr. 2004), in Preživetvena raven v slovenščini, v kateri so opisani standardi znanja na ravni A1 (Pirih Svetina idr. 2004).

Na postopek prilaganja programa Slovenščina za tujce oz. izpitov iz znanja slovenščine SEJU bo torej treba še počakati - vsaj do izida slovenske verzije SEJA.¹⁴

SEJU se prilagajajo tudi izpiti iz tujih jezikov, ki se izvajajo v okviru Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Tako je bil v letih 2007-2009 izdelan študijski program za izpo-

polnjevanje tujih jezikov, ki naj bi študentom omogočil »udeležbo na mednarodno primerljivih jezikovnih programih in pridobitev javno veljavnih listin iz znanja tujih jezikov na različnih stopnjah v skladu s Skupnim evropskim jezikovnim referenčnim okvirom« (iz vloge za pridobitev soglasja k študijskemu programu). Program je usklajen tudi z bolonjskimi programi in je v postopku akreditacije.¹⁵

Načela dobre prakse

Vzporedno s standardi jezikovnega znanja se usklajujejo in skušajo poenotiti tudi načela dobre prakse pri izvajanju jezikovnih izpitov. Tako je združenje evropskih jezikovnih testatorjev (angl. *Association of Language Testers in Europe, ALTE*),¹⁶ katerega članica je s predstavnikom CSD/TJ tudi Univerza v Ljubljani, vzpostavilo sistem za samoevalvacijo in izboljševanje izpitnih in drugih postopkov (angl. *Quality Management System*). Posebna delovna

¹⁴ Na ustrezno prilagoditev čakajo tudi javno veljavni izpiti iz tujih jezikov, maturitetni izpiti in nacionalni preizkusi znanja iz tujih jezikov, ki jih izvaja Državni izpitni center (<http://www.ric.si/>, dostop 10. 7. 2009.) V njegovem okviru trenutno teče projekt *Umestitev izpitov iz angleščine v skupni evropski referenčni okvir za jezike* (za začetek na ravni SEJO uvrščajo teste nacionalnega preverjanja znanja).

¹⁵ Program je splošen in velja za vse jezike. Problem bo - vsaj kar zadeva izvajanje izpitov - njegova aplikacija, saj mednarodni standardi zahtevajo statistično natančno utemeljeno uvrščanje na ravni SEJO.

¹⁶ <<http://www.alte.org>> (Dostop 10. 7. 2009.) ALTE ni le stanovsko združenje, temveč se v njegovem okviru odvijajo različne aktivnosti. Člani - predstavniki institucij - delujejo v delovnih skupinah za različna področja (npr. Testiranje otrok in mladostnikov, Jezik in migracije idr.), pogosto pa se družijo v partnerstva in izvajajo različne projekte v okviru Socratesovih in drugih evropskih jezikovnih programov.

skupina v okviru ALTE je oblikovala 17 minimalnih standardov,¹⁷ ki naj bi jih jezikovni testatorji, zlasti člani združenja, upoštevali pri izvajanju izpitov ter tako ohranjali kakovost izvajanja izpitov oz. stremeli k nenehnim izboljšavam le-tega. Standardi imajo za izhodišče uporabnike izpitov – od tistih, ki se izpita udeležijo, do vseh ostalih, ki so posredno ali neposredno vključeni v postopek preverjanja in certificiranja (družine udeležencev izpitov, delodajalci, šole, izvajalci izpitov). Nanašajo se na celoten postopek preverjanja – od informiranja kandidatov, prijave na izpit, priprave izpitnih gradiv, do izvedbe izpita, posredovanja rezultatov, varovanja podatkov, izdaje certifikatov, analize rezultatov itn. Pri tem so v ospredju pravice udeležencev jezikovnih izpitov do ustreznega informiranja in poštenega ocenjevanja in interpretiranja njihovih rezultatov. V večini so namreč ti izpiti za tiste, ki se jih udeležujejo, usodni, saj jim odpirajo oz. zapirajo vrata na različnih področjih življenja in dela, to pa od izvajalcev zahteva še posebno etično in strokovno pozornost pri njihovi pripravi in izvedbi.

Združenje ALTE je prav zaradi navedenih dejstev vzpostavilo sistem zunanega nadzora nad kakovostjo izvajanja izpitov v skladu z načeli dobre prakse. Gre za postopke samoevalvacije in nadzora, kot zasilno opisujemo angleški *auditing*. Postopek nadzora kakovosti je od leta 2006 obvezen za vse člane združenja, če želijo ostati v njem, za nove pa je po novem eden od pogojev za pridružitve. Nadzor kakovosti naj bi se med člani izvajal vsaka tri leta.¹⁸

Postopek nadzora kakovosti je včasih organiziran recipročno. To pomeni, da je predstavnik nadzorovane institucije lahko tudi ocenjevalec institucije, ki ga nadzoruje.¹⁹ A to ni pravilo, saj postopek od ocenjevalca zahteva določeno raven jezikovnega znanja in ustrezno strokovno usposobljenost.²⁰ Da bi se izognili »barantanju« za ocene, končno oceno nadzorovane institucije na podlagi samoevalvacije in nadzornikovega poročila izdela Stalni odbor (angl. Standing Committee) združenja ALTE.

Perspektive

V okviru različnih projektov sodelavci CSD/TJ opravljajo tudi vlogo svetovalcev za področje jezikovnega testiranja – ne le znotraj fakultete, temveč tudi zunaj Slovenije. Tako je imel projekt programa Tempus v letu 2008 za cilj na filološki fakulteti skopske univerze vzpostaviti Center za testiranje makedonščine kot tujega jezika (CETISMAK)²¹ s podobno vlogo, kot jo ima Izpitni center CSD/TJ v Sloveniji. V tem okviru (pa tudi v okviru projekta Unicef) so sodelavci CSD/TJ izvedli seminarje in opravili recenzije različnih priročnikov in testov, projekt pa bo, upamo, dobil tudi svoje nadaljevanje: z novim Tempusovim projektom naj bi obstoječi certifikatni sistem nadgradili z nadaljnjimi stopnjami.

Svoja znanja s področja jezikovnega testiranja v obliki delavnic in predavanj sodelavci CSD/TJ ponujajo tudi drugim institucijam (npr. Univerzi v Zagrebu, Univerzi v Novem

17 Minimalni standardi se nanašajo na pet področij, posamezni sklopi pa vključujejo: 1) pripravo izpitnega gradiva, 2) izvedbo izpita in logistiko v zvezi z njo, 3) točkovanje in ocenjevanje, 4) analizo izpitnih rezultatov in 5) komuniciranje z uporabniki izpitov (<<http://www.alte.org/qa/index.php>>, dostop 10. 7. 2009).

18 V CSD/TJ smo imeli takšen nadzor v letu 2008. Glede na oceno zunanega ocenjevalca CSD/TJ v večini segmentov zadovoljivo upošteva načela dobre prakse, nekaj težav se je pokazalo le pri izpitu na osnovni ravni, pri katerem ni jasno razviden njegov namen. Namenjen je sicer kateremukoli tujemu govorniku slovenščine, ki potrebuje javno veljavno listino o svojem znanju slovenščine na osnovni ravni (npr. za opravljanje poklica, šolanje, pridobitev slovenskega državljanstva), dejansko pa je prilagojen prosilcem za slovensko državljanstvo, saj ti najbolj množično opravljajo ta izpit.

19 Tako je bilo v primeru CSD/TJ in poljske Državne komisije za preverjanje in certificiranje znanja poljščine kot tujega jezika (<http://www.buwimw.edu.pl/certyfikacja/>, dostop 11. 7. 2009).

20 V za namen se na rednih srečanjih ALTE organizirajo posebni seminarji, ki so za ocenjevalce obvezni.

21 <<http://www.cetismak.edu.mk/Default.aspx?lang=en>> (Dostop 11. 7. 2009.)

Sadu). Takšna širitev po eni strani pomeni potrditev kakovosti dela, po drugi pa odpira dodatne možnosti za mednarodno udejstvovanje.

V tem prispevku smo se osredotočili na »klasično« jezиковo testiranje, še posebej za uradne namene, kazalo pa bi nakazati tudi novejšje oblike merjenja jezikovnega znanja, ki so povezane z novimi mediji. Naj omenimo področje e-testiranja, ki se pri nas iz različnih razlogov še ni začelo razvijati. Nekatere evropske države (npr. Belgija, Nizozemska) že nekaj let ponujajo možnost zunanega preverjanja jezikovnega znanja v elektronski obliki. Približno deset let je na voljo Dialang, nekakšen diagnostični e-test s samoevalvacijskim vprašalnikom, s katerim uporabniki lahko izmerijo raven svojega jezikovnega znanja v 14 jezikih in pri tem dobijo strokovno povratno informacijo o svojem znanju.²² Dialang je prvi test, ki je bil v celoti usklajen s SEJOM. Od leta 2005 je v različnih jezikih na voljo tudi e-portfolio,²³ ki je – kot pač to velja za listovnike – v prvi vrsti namenjen samoevalvaciji jezikovnega znanja.

Prvi poskusi e-testiranja slovenščine so bili po vzoru Dialanga za SD/TJ izvedeni v okviru ciljno-raziskovalnega projekta Slovenščina na daljavo,²⁴ za katerega je bil izdelan poseben uvrstitveni test, in v okviru Socratesovega projekta TOOL.²⁵ Gre za področje, ki ga bo treba čim prej začeti sistematično razvijati tudi pri nas.

Nove poti se odpirajo tudi kar zadeva testiranje otrok in mladostnikov. Zunanje preverjanje in certificiranje znanja SD/TJ je za zdaj

namreč omejeno na odraslo ciljno publiko. Izjema je matura iz slovenščine kot DJ za pripadnike italijanske in madžarske narodne manjšine. Sicer maturo in nacionalne preizkuse znanja, katerih priprava in izvedba je v domeni Državnega izpitnega centra, tu puščamo ob strani, čeprav bi še posebej o merjenju jezikovne zmožnosti v slovenščini kot drugem jeziku v osnovni in srednji šoli kazalo širše razpravljati.²⁶ Testiranje otrok in mladostnikov kot posebnih ranljivih skupin zahteva posebne pristope, saj njihovega znanja ni mogoče opisovati z merili, ki veljajo za odrasle. Zato so ponekod (Norveška, Francija, Nizozemska) SEJO že ustrezno prilagodili za otroke in mladino. V CSD/TJ se področje preverjanja jezikovnega znanja otrok razvija v okviru projekta evropskih strukturnih skladov,²⁷ razmišljati pa bomo morali tudi o ustreznem certificiranju za to populacijo.

Prav tako poseben pristop zahteva jezikovno testiranje oseb s posebnimi potrebami. Za njihovo ustrezno testiranje pri nas ni sistemsko poskrbljeno; ker jih je, vsaj kar zadeva merjenje slovenščine kot DJ/TJ, malo, se takšni primeri rešujejo sproti, po potrebi.

Čeprav se zdi, da je področje preverjanja znanja SD/TJ v Sloveniji v nekaterih segmentih razmeroma dobro razvito, pa so številna vprašanja še odprta in čakajo ustrezne odgovore. Če želimo v Sloveniji sistem preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja, ki bo primerljiv z na tem področju najbolj razvitimi deželami, je torej dela še veliko.

22 <<http://www.dialang.org/english/index.htm>.> (Dostop 11. 7. 2009.)

23 <<http://www.eelp.org/eportfolio/index.html>.> (Dostop 11. 7. 2009.) V slovenščini ni na voljo.

24 <<http://www.e-slovenscina.si>.> (Dostop 12. 7. 2009.)

25 <<http://www.toolproject.eu/>.> (Dostop 12. 7. 2009.)

26 Tu mislimo posebej na jezikovno zmožnost tistih učencev in dijakov, katerih prvi jezik ni slovenščina, se pa vključujejo v sistem izobraževanja s slovenskim učnim jezikom. Njihova jezikovna zmožnost v slovenščini se za zdaj meri in ocenjuje po enakih merilih kot znanje otrok s slovenščino kot prvim jezikom, tj. kot znanje o jeziku.

27 Naslov projekta: Uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje za obdobje 2008–2011 (http://www.centerslo.net/12.asp?L1_ID=8&L2_ID=94&LANG=slo, dostop 12. 10. 2009).

P. S.

V tem prispevku smo se omejili na testiranje znanja slovenščine kot DJ/TJ, čeprav se znova in znova zanimiva vprašanja odpirajo tudi ob merjenju znanja slovenščine kot prvega jezika. To je za zdaj z nacionalnimi preizkusi znanja in maturo vpeto v sistem izobraževanja znotraj RS, bo pa zagotovo zahtevalo tudi širši razmislek. Vse več mladih s slovenščino kot prvim jezikom se bo namreč vsaj deloma šolalo v tujini in se v določenem obdobju svojega izobraževanja ali dela vračalo v Slovenijo. Za zdaj te osebe, če so zaključile šolanje v tujini, nimajo nikakršnih možnosti formalno dokazovati ravni svoje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot prvem jeziku – razen z nacionalnimi preizkusi znanja in maturo, ki pa se v veliki meri osredotočata na merjenje znanja o jeziku, ne pa na merjenje znanja jezika. Pri tem imajo učenci in dijaki, ki se niso v celoti šolali v RS, v primerjavi z vrstniki (lahko) velik primanjkljaj (prim. tudi op. 26). Posebej pa se to kot problem lahko pokaže pri odraslih. Ti pravzaprav lahko formalno dokažejo le znanje slovenščine kot DJ/TJ, kar je intimno zagotovo boleče.

Naj za konec nakažemo še eno možno smer razvoja merjenja znanja slovenščine kot prvega (in kot drugega) jezika: gre za testiranje strokovnega jezika oz. t. i. jezika za posebne namene (angl. *Language for Special Purposes*, *LSP*), ki mu v slovenskem prostoru še nismo namenili prav nikakršne pozornosti.

Literatura in spletni viri

BOLTON, Sibylle, GLABONIAT, Manuela, idr., 2008: *Mündlich. Mündliche Produktion und Interaktion Deutsch. Illustration der Niveaustufen Gemeinsamen europäischen Referenzrahmens*. Berlin, München, Wien, Zürich, New York: Langenscheidt.

ČOK, Lucija, ŠEČEROV, Neva, idr., 1999: *Moja prva jezikovna mapa*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Ministrstvo za šolstvo in šport RS.

FERBEŽAR, Ina, BAJEC, Boštjan, 2004. *Priročnik za avtorje testnih gradiv*. Kraków: TAIWPN Universitas.

FERBEŽAR, Ina, PETRIC, Ivana, 2006. *Izpit iz znanja slovenščine na osnovni ravni: zbirka testov*. 1. natis. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za

slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Izpitni center.

- FERBEŽAR, Ina, PIRIH SVETINA, Nataša, 2004: Certificiranje slovenščine kot drugega/tujega jezika – zgodovina in perspektive. *Jezik in slovstvo* 49/3-4. 17-33.
- FERBEŽAR, Ina, PIRIH SVETINA, Nataša, 2006: *Izpit iz znanja slovenščine na visoki ravni: zbirka testov*. 1. natis. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Izpitni center.
- FERBEŽAR, Ina, STABEJ, Marko, 2002. Slovene as a second language: infrastructure and language policy. *Strani jezici*, 32/3-4. 235-243.
- FERBEŽAR, Ina, KNEZ, Mihaela, MARKOVIČ, Andreja, idr., 2004a: *Sporazumevalni prag za slovenščino 2004*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport.
- FERBEŽAR, Ina, PIRIH SVETINA, Nataša, PODLESEK, Anja, SVETINA, Matija, 2004b: Slovenski pojmovnik s področja jezikovnega testiranja. *Glossary of language testing terms*, Kraków: TAIWPN Universitas. 115-167.
- GLABONIAT, Manuela, MÜLLER, Martin, RUSCH, Paul, idr. 2005: *Profile deutsch. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen*. Berlin, München, Wien, Zürich, New York: Langenscheidt.
- Letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik*.
- PIRIH SVETINA, Nataša, FERBEŽAR, Ina, LAVRIČ, Marjana, ARZENŠEK, Katja, 2004: *Opisi ravni jezikovnega znanja. The ALTE can do statements – a Slovene version*. Kraków: TAIWPN Universitas.
- PIRIH SVETINA, Nataša, FERBEŽAR, Ina, 2006: *Izpit iz znanja slovenščine na srednji ravni: zbirka testov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Izpitni center.
- PUKLAVEC, Nada, ENČEVA, Milka, MULEJ, Sabina, 2006: *Evropski jezikovni listovnik za srednješolce, stare od 15 do 19 let. European language portfolio for upper secondary-school learners aged 15 to 19*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.
- SKELA, Janez, HOLC, Nada, 2006: *Evropski jezikovni listovnik za osnovnošolce, stare od 11 do 15 let. European language portfolio for primary-school learners aged 11 to 15*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.
- STABEJ, Marko, 2000: Nekatera vprašanja formalno-pravnega urejanja statusa slovenskega jezika v Republiki Sloveniji. Štrukelj, Inka (ur.). *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 234-245.

<<http://www.alte.org/qa/index.php>> (Dostop 10. 7. 2009.)

<<http://www.eelp.org/eportfolio/index.html>> (Dostop 11. 7. 2009.)
<<http://www.ric.si/>> (Dostop 10. 7. 2009.)
<<http://www.toolproject.eu/>> (Dostop 12. 7. 2009.)
<<http://www.acs.si/programoteka>> (Dostop 9. 7. 2009.)
<<http://www.alte.org/>> (Dostop 10. 7. 2009.)
<<http://www.buwiwm.edu.pl/certyfikacja/>> (Dostop 11. 7. 2009.)
<<http://www.centerslo.net/>> (Dostop 11. 7. 2009.)
<http://www.centerslo.net/l2.asp?L1_ID=3&L2_ID=42&LANG=slo> (Dostop 12. 10. 2009.)
<<http://www.cetismak.edu.mk/Default.aspx?lang=en>> (Dostop 11. 7. 2009.)
<<http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Surveyresults.pdf>> (Dostop 9. 7. 2009.)
<<http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/Manual%20Revision%20-%20proofread%20-%20FINAL.pdf>> (Dostop 10. 7. 2009.)
<http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Languages/Language_Policy/Common_Framework_of_Reference/> (Dostop 9. 7. 2009.)
<<http://www.dialang.org/english/index.htm>> (Dostop 11. 7. 2009.)
<<http://www.ealta.eu.org/>> (Dostop 10. 7. 2009.)
<<http://www.e-slovenscina.si/>> (Dostop 12. 7. 2009.)
<<http://www.ius-software.si/>> (Dostop 10. 7. 2009.)